

27. Perjantaina 28 päivänä toukokuuta 1999

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1998 722

Kertomus K 5/1999 vp

Mietintöjen pöydällepano

2) Lepäämässä oleva ehdotus Suomen perustuslaiksi

Lepäämässä oleva ehdotus laiksi Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä 732

Lepäämässä oleva ehdotus LJL 1, 2/1999 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 1/1999 vp

3) Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Libyaa koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen soveltamisen väliaikaisesta keskeyttämisestä „

Asetus A 1/1999 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 2/1999 vp

4) Hallituksen esitys Etelä-Afrikan tasavallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä „

Hallituksen esitys HE 1/1999 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 3/1999 vp

5) Hallituksen esitys Pohjoismaiden kehitysrahastoa koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 732

Hallituksen esitys HE 2/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 4/1999 vp

6) Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 733

Hallituksen esitys HE 12/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 1/1999 vp

7) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1998 ..

Kertomus K 2/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 1/1999 vp

8) Hallituksen esitys tilisiirtolaiksi „

Hallituksen esitys HE 5/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 2/1999 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila. _____

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Mikkola sekä edustajat Backman, Elo, Enestam, Erlund, Gustafsson, Haatainen, Hiltunen L., Hiltunen R., Huovinen, Isohookana-Asunmaa, Itälä, Jaakonsaari, Jansson, Juurola, Kalliomäki, Kanerva S., Karhu, Kautto, Kekkonen, Kokkonen, Koski, Koskinen Johannes, Koskinen M., Krohn, Kähkönen, Kärkäinen, Laitinen, Laukkanen, Lindén, Lippo-

nen, Luhtanen, Markkula, Markkula-Kivisilta, Mönkäre, Paasio, Rahkonen, Rajamäki, Rossi, Seppälä A., Tahvanainen, Takkula, Tennilä, Tuomioja ja Viitanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella edustajat Itälä, Krohn ja Mönkäre, virkatehtävien perusteella edustajat Enestam ja Johannes Koskinen sekä muun syyn perusteella edustajat Backman, Gustafsson, Haatainen, L. Hiltunen, R. Hiltunen, Huovinen, Jaakonsaari, Jansson, Juurola, Kalliomäki, S. Kanerva, Karhu, Kautto, Kekkonen, Kokkonen, Koski, M. Koskinen, Kähkönen, Kärkkäinen, Laitinen, Lindén, Lipponen, Luhtanen, Markkula, Markkula-Kivisilta, Mikola, Paasio, Rahkonen, Rajamäki, A. Seppälä, Tahvanainen, Tennilä, Tuomioja ja Viitanen, tästä päivästä ensi kesäkuun 4 päivään virkatehtävien perusteella ed. Laukkanen, tämän kuun 31 päivästä ja ensi kesäkuun 1 päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Kiljunen ja Urpilainen, tämän kuun 31 päivästä ensi kesäkuun 2 päivään virkatehtävien perusteella ed. Vilén, tämän kuun 31 päivästä ensi kesäkuun 3 päivään virkatehtävien perusteella edustajat R. Hiltunen, Juurola, Kurvinen, Kärkkäinen, Lehtomäki, Ojansuu, Paasio, Ranta-Muotio, Ravi, P. Salo, A. Seppälä, Turtiainen ja Väistö sekä ensi kesäkuun 1 päivästä virkatehtävien perusteella ed. E. Aho.

Uudet hallituksen esitykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 17, 18 ja 20—22.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 1, 2, 5—8, 12, 14, 17, 26, 28 ja 29.

Valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuudet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että kuluvan toukokuun 26 päivänä päivätyillä valtioneuvoston kirjelmällä ovat eduskunnalle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 38 b §:n mukaisesti ilmoitukset muutoksista kirjelmässä mainittujen valtioneuvoston jäsenten pääministeri Lipposen sekä ministerien Hemilän ja Perhon selvityksiin sidonnaisuuksistaan (VN 2/1999 vp). Nämä hallitusmuodon 36 c §:ssä tarkoitettut selvitykset on esitelty eduskunnalle aiemmin.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1998

Lähetekeskustelu
Kertomus K 5/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitos on eduskunnan valvonnan alainen laitos, joka tekee tärkeää työtä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan puolesta. Kelan toimintaa valvovat eduskunnan valitsemat 12 valtuutettua, jotka toimittavat valvontatehtäviään tarkastuksillaan, selvityspyynnöillään ja kouksillaan.

Eduskunta säättää Kansaneläkelaitoksen toimeenpaneman sosiaaliturvan sisällön. Kela toteuttaa säädösten sille antamat tehtävät. Se on siis toimeenpaneva laitos. Sinänsä Kela voi ja sen myös tulee tehdä aloitteita ja olla aktiivisesti mukana sosiaaliturvalainsäädännön kehittämisessä yhdessä ministeriöiden kanssa. Kela on selvittänyt tehtävistään, myös lukuisista uusista tehtävistään hyvin, sillä on ammattitaitoinen henkilökunta, maanlaajuinen palveluverkko ja kehittyneet atk-järjestelmät. (Ed. Aittoniemi: Entäs lääkärit?)

Kelan asemaa eduskunnan alaisena laitoksena on pohdittu viime vuosina, mutta sitä ei ole nähty tarpeelliseksi muuttaa. Kelan valtuutetut ovatkin lausuneet, että Kela tulee jatkossakin säilyttää eduskunnan alaisena laitoksena. Tämä

on myös uudessa perustuslaissa, jonka eduskunta on jo kertaalleen hyväksynyt ja tulee hyväksymään uudestaan jonkin ajan kuluttua.

Nykyinen tilanne korostaa entisestään sosiaaliturvan toimeenpanon seurannan merkitystä eduskunnan toimesta. Kelan siirtäminen sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen, jota aina joskus on ehdotettu, ei paranna mitenkään kansalaisten palvelua. Tämä olisi myös vastoin yleistä hallinnon kehittämissuuntaa, jossa pyritään antamaan palveluyksiköille riittäviä toimintavaroja järjestää palvelunsa asiakkaiden tarpeista lähtien.

Kelan valtuutettujen kertomus on edennyt vuosi vuodelta parempaan suuntaan. Valtuutetut ovat myös havainneet, että kertomuksella on mahdollisuus vaikuttaa. Kerättyä havaitut epäkohdat joka vuosi luetteloon on odotettavissa myös muutoksia ja parannuksia. Kela kokee valtuutetuilta saamansa palautteen tärkeänä. Samoin asia koetaan meidän valtuutettujen puolelta. Palaute on erittäin tärkeää varsinkin siksi, että Kansaneläkelaitos on paikka, jossa jokainen joutuu ajoittain asioimaan.

Tapana on ollut, että yhdessä Kelan valtuutettujen kertomuksen kanssa esitetään myös Kelan toimintakertomus. Tässä on tietysti kokonaiskuvan saamisen kannalta paljon hyötynäkökohtia. Toisaalta tämä johtaa keskustelun suuntaan, jossa ei niinkään arvioida Kelan valtuutettujen toimintaa, sitä, miten valtuutetut ovat tehtävänsä hoitaneet, vaan arvostellaan olemassa olevaa lainsäädäntöä ja sen tulkintoja, siis itse asiassa arvostellaan lakeja säätävää eduskuntaa ja niistä esityksiä antaneita hallituksia.

Valtuutetut ovat toistuvasti kiinnittäneet eduskunnan huomiota muun muassa eräeseen kansalaisten kannalta tärkeään seikkaan. Sosiaaliturvaa koskevat lait ovat edelleen monimutkaisia ja liian vaikeaselkoisia. Kun lait ovat vaikeaselkoisia, on kansalaisten usein mahdollista selvittää itselleen, millaisia eri etuuksia on olemassa. Kelan asiakaspalvelua vaikeuttaa myös tulkinnanvara, joka vaikeaselkoihin lakeihin auttamattomasti jää. Tämä saattaa jopa aiheuttaa sen, että kansalaiset ovat eriarvoisessa asemassa eri puolilla maata. On aivan oikeutettua, että tähän asiaan on kiinnitetty huomiota.

Viime aikoina on puhuttu sosiaaliturvan väärinkäytöksistä. Haluan tässä todeta, että Kelan kohdalla on aivan eri asia, kun puhutaan takaisinperinnästä ja toisaalta väärinkäytöksistä. Takaisinperintää tapahtuu koko ajan, kun olosuhteet ovat asiakkaiden kohdalla muuttuneet. Se

on normaalia, jokapäiväistä toimintaa, eikä siinä ole mitään muuta arvosteltavaa kuin se, että toivottavasti takaisinperintä tapahtuu yhdenmukaisesti maan eri alueilla.

Sen sijaan eri asia on käyty keskustelu sosiaalietuuksien väärinkäytöksistä ja niiden tutkimisesta. Kela on itse ilmoittanut, että väärinkäytöksiin kuluu vuosittain arvion mukaan noin 15 miljoonaa markkaa. Kansaneläkelaitos maksaa kuitenkin vuosittain erilaisia tukia noin 50 miljardia markkaa. Siihen verrattuna mainittu 15 miljoonaa markkaa vaikuttaa pieneltä määrältä. Kuitenkin suurin tukihuijaus on ollut yhteensä 270 000 markkaa.

Suurin osa vilpeistä on tehty työttömyysturvalla ja asumistuella. Vilpin tekijä on ilmoittanut Kelaan esimerkiksi olevansa työtön, mutta käynyt kuitenkin samalla työssä pimeästi. Toinen huijauskeino on se, että ilmoittaa perhesuhteensa todellisuuden vastaisesti. Nykylainsäädännön mukaan esimerkiksi työmarkkinatukeen vaikuttavat alentavasti kaikki avo- tai aviopuolison ansiot.

Kela perii tietysti kaikki siltä väärin perustein huijatut rahat takaisin, mikäli vilpin tekijä jää kiinni. Kelalla ei kuitenkaan ole arvioita siitä, kuinka moni tukia väärin perustein nostaneista on jäänyt tai jää kiinni. Tähän asiaan onkin viime aikoina kiinnitetty huomiota. Kela on kääntynyt valtioneuvoston puoleen, että valtioneuvosto suorittaisi väärinkäytön problematiikan selvittämisen. Väärinkäytöksiä ei voida hyväksyä. Jokaiselle kuuluu se määrä etuuksia kuin lainsäädäntö hänelle säätää.

Kansaneläkelaitoksen toiminta perustuu vakinaiseen henkilökuntaan. Kelan henkilöstön määrä oli vuoden 1998 lopussa 5 718. Henkilöstön vaihtuvuus on vähäistä. Vähäisen vaihtuvuuden ansiosta henkilöstö on asiantuntevaa, kokenutta ja työhönsä sitoutunutta. Kelassa on kuitenkin tapahtumassa sukupolvenvaihdos, kun vuoteen 2005 mennessä Kelan toimihenkilöistä jää eläkkeelle yli 1 500 henkilöä.

Henkilöstön kokemuksen ja asiantuntemuksen merkitys on korostunut viime vuosina. Henkilöstön ammattitaito on osaltaan mahdollistanut nopeat muutokset Kelan tehtävissä ja sen toimeenpanemassa sosiaaliturvalainsäädännössä. Koko 90-luvun ajan ovat Kelan tehtävät lisääntyneet ja laajentuneet, mutta henkilöstön määrä on pysynyt kutakuinkin samana. Kokemukset osoittavat, että pysyvä ja kokenut henkilöstö on yrityksen voimavara, jonka työkyvystä ja motivaatiosta kannattaa pitää huolta.

Parhailaan Kelassa selvitetään, mitä toimenpiteitä tarvitaan mainittuun sukupolvenvaihdokseen, jotta se sujuisi mahdollisimman hyvin. On arvioitu, että tulevaisuudessa uusien toimintatapojen myötä Kela selviäisi edelleen jopa vähemmällä henkilökunnalla. Lisäksi on otettava pohdintaan oppisopimuskoulutuksen mahdollisuuksia jatkossa näinkin suuren henkilöstövaihdoksen ollessa edessä ja kun työn on kuitenkin jatkuttava osaavasti. On korostettava erityisesti osaavan ja kokeneen henkilökunnan merkitystä Kelan toiminnassa. Kelan barometrin mukaan suuri yleisö onkin ollut erityisen tyytyväinen Kelan toimintaan.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hyvin mielenkiintoista kuunnella ed. Ihamäen puheenvuoroa. Hän on kokoomuksen johtavia sosiaalipoliitikkoja, ja sen takia suurella mielenkiinnolla kuuntelin, miten hän painottaa sanottavansa, onko sanottavan pääpaino väärinkäytöksissä, joita sosiaaliturvaan kiistatta liittyy, vai onko sanomassa kenties jotakin arviota siitä, onko Kelan kertomuksen perusteella Suomen sosiaaliturva riittävä, onko perusturvassa ongelmia, mikä on se kehityssuunta, mikä ylipäänsä Suomessa tässä mielessä on meneillään.

Kovinkaan paljon tästä kaikesta en valitettavasti kuullut enkä löytänyt sanottavaa ed. Ihamäen puheesta. Näiltä osin se oli aika paljon linjassa sen kanssa, mitä kokoomuksen puheenjohtaja Sauli Niinistö Jyväskylän puoluekokouksessa tuntui sanovan. Luin sanatakkasti hänen linjapuheensa. Yhtä ainuttakaan sanaa siinä puheessa ei sanottu sosiaalisista ongelmista, syrjäytymisestä, kansalaisten perusturvasta, ylipäänsä siitä hyvinvointiyhteiskunnan osasta, jota sosiaaliturvajärjestelmä Suomessa hoitaa.

Olisin toivonut, että ed. Ihamäen muutoin tärkeä sosiaalipoliittinen analyysiote olisi riittänyt arvioimaan ei vain väärinkäytöksiä — toki niistäkin pitää puhua — vaan myös tätä esille nostamaani toista puolta.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni perustui Kelan valtuutettujen kertomukseen ja valtuutettujen toimintaan. Jouduin puuttumaan vain niihin asioihin, joihin valtuutettujen kertomuksessa otettiin kantaa.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarisen tulkin-

ta siitä, että jos jokaisessa puheenvuorossa jokainen kokoomuslainen ei käsittele sosiaalisia ongelmia, jotka liittyvät suomalaiseen perusturvaan tai kansalaisten sosiaaliseen hyvinvointiin, siitä voitaisiin vetää sellainen johtopäätös, että kokoomus ei näistä asioista ole kiinnostunut tai kantaisi huolta, niin se olisi, ed. Pekkarinen, tulkinta, joka johtaisi täydelliseen umpikujaan. Te itsekkin käytätte täällä eduskunnassa lukuisia puheenvuoroja, mikä on täysin paikallaan, ettekä te itsekään jokaisessa puheenvuorossanne jokaiseen tässä yhteiskunnassa olevaan epäkohtaan puutu, vaikka aika suuren osan niistä onnistutkin puheenvuoroissanne kattamaan.

Mitä tulee sitten nimenomaan Kelan valtuutettujen kertomukseen ja Kelan toimintaan, niin ed. Pekkarinen, ne asiat, joilla suomalaisten perusturvaa ja sosiaalista hyvinvointia kaiken kaikkiaan säännellään, liittyvät lainsäädäntöön. Laeilla luodaan näitä etuuksia. Kela on toimeenpaneva, täytäntöönpaneva organisaatio, ja silloin kun käsitellään Kelan kertomusta, on täysin loogista, että siinä yhteydessä otetaan kantaa myös sosiaaliturvan väärinkäytöksiin, semminkin, kun Kelan valtuutetut kertomusvuonna ovat tuohon asiaan nimenomaisella pöytäkirjalausumalla kiinnittäneet huomiota.

En ymmärrä sitä vähättelevää tapaa, jolla keskustan piirissä esimerkiksi ed. HUUHTANEN ja ilmeisesti nyt myös ed. Pekkarinen suhtautuvat sosiaalietuuksien väärinkäyttöön. Ei se ole se 15 tai 12 miljoonaa markkaa, ed. Pekkarinen, jonka Kela ilmoittaa, että väärinkäyttöön vuotaisi veronmaksajien rahaa, vaan olen vakuuttunut, että summa on tosiasiaa monikymmenkertainen, jopa ehkä satakertainenkin siihen nähden. On hyvä, että sosiaali- ja terveysministeriössä on tekeillä selvitys näistä asioista.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ihamäki perusteli hyvin Kelan toiminnan. Toiminta on ollut hyvin hoidettua viimeiset kymmenen vuotta Suomessa.

Itse puuttuisin Kelan perusturvan kokeiluasiaan. Muutamissa kaupungeissa ja kunnissa kokeiltiin viimeisen kolmen vuoden aikana, että kaikki yhteiskunnan maksama sosiaaliturva ja -tuki maksettaisiin niin sanotusti yhdeltä luukulta. Minun mielestäni esimerkiksi Kouvolassakin saatiin erittäin hyviä kokemuksia tästä asiasta, ja niinpä minä toivoisin, että sosiaaliturvan väärinkäytön estämiseksi kaikki maksut jatkossa keskitettäisiin Kelan maksettavaksi ja sitä kautta väärinkäytöt voitaisiin estää.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkään en vähätellyt sanallakaan niitä väärinkäytöksiä, joita sosiaaliturvaan liittyy. (Ed. Zyskowitz: Käytännössä kyllä!) — En vähätellyt sanallakaan niitä. Sitä paitsi mielestäni kyllä moraalittomuuksia löytyy siltä kentältä aika lailla ja ne löytyvät useimmiten erinomaisen suurituloisten kansalaisten joukosta. Enpä viitsi nimiä tässä yhteydessä nyt kuitenkaan sanoa.

Mitä tulee siihen, onko tässä yhteydessä perusturvan riittävydestä ja kohtaantumisesta oikeaa keskustella jnp. Ed. Zyskowitz, en minä näistä asioista silloin puhu, kun puhutaan teollisuuspolitiikasta taikka puhutaan vaikka liikennepolitiikasta. Tämä asiakirja, joka nyt on käsiteltyssä, liittyy sosiaaliturvaan, perusturvaan. Ja jos joskus näistä asioista on paikallaan keskustella, ed. Zyskowitz, täsmälleen nyt.

Sitä paitsi — olen aivan varma, että ed. Ihamäki on käynyt tämän paperin seikkaperäisesti lävitse — jos tekin viitsitte käydä tämän asiankirjan läpi, te huomaatte, että tämä sisältää analyysiä siitä, miten runsaat 50 miljardia markkaa käytetään, miten nämä etuudet ovat kehittyneet viime vuosien aikana jnp. Kansanedustajille tämä on, ed. Zyskowitz, paikka arvioida tässä yhteydessä sitä, onko lainsäätäjä onnistunut ne lait säätämään tavalla, joka johtaisi siihen, että perusturva on kattava, että hyvinvointiyhteiskunta näiltä osin on oikein järjestetty. Ja tästä katsannosta minä odotin, että ed. Ihamäki olisi lausunut vähän enemmänkin ääneen tässä.

Ja kun viittasin puheenjohtaja Niinistön puheenvuoroon Jyväskylässä, voin kyllä toistaa sen, että näiltä osin se puheenvuoro oli aika hämmästyttävä.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz jatkaa tällaista merkillistä tulkintapuheenvuorojensa käyttöä, että esimerkiksi ed. Huuhtanen ei olisi millään tavoin väärinkäytöksen suhteen toiminut oikein. (Ed. Zyskowitz: On toiminut vähättelevästi!) Sen sijaan, ed. Zyskowitz, voin kysyä, mikä tekee teidän mielenkiintonne vain Kelaan kohtaan niin suureksi, että te ette ole kiinnostunut muista väärinkäytöksistä esimerkiksi ansiosidonnaiseen sosiaaliturvajärjestelmään liittyen.

Me Kelan valtuutetut, ja minä tämän joukon puheenjohtajana, emme hyväksy yhtään ainuttakaan väärinkäytöstä. Lähdimme tässä asiassa eteenpäin siten, että tulee tehdä luotettava, hyvä, selvitys koko tältä alueelta kytkien siihen veroviran-

omaiset ja työvoimaviranomaiset, jolloin vasta voidaan saada selville, mikä Kelan osuus näissä väärinkäytöksissä on.

Se on varmaa, että Kelan tilastot on tutkittu ja valvottu hyvin. Niiden perusteella olen toki sanonut, että väärinkäytöstapausten lukumäärä on laskussa ja markkamäärät pienemässä, eikä siinä suhteessa ole ollut parempaa tietoa käytettävissä.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan myös todeta ed. Zyskowitzille, että keskusta suhtautuu kaikkiin sosiaaliturvan väärinkäytöksiin todella vakavalla mielialalla. Ja olen samaa mieltä kuin ed. Huuhtanen, että minusta kannattaa puhua kaikista sosiaaliturvan väärinkäytöksistä. Jos ajattelee näitä viimeaikaisia tapahtumia, niin Nokian ex-johtaja Viinosen eläke on mielestäni todella sosiaaliturvan väärinkäyttöä. Tätä eläkettä ei ole silloin aikoinaan tätä varten luotu, että joku saa kohtuuttomia etuja.

Mutta samalla kun puhutaan sosiaaliturvan väärinkäytöksistä, minusta pitäisi paljon enemmän keskustella myös siitä, miten moni ihminen, joka hakee eläkettä, saa kielteisen päätöksen, vaikka lääkärintodistuksissa on hyvin selvästi sanottu, että ihminen ei enää kykene työelämään. Kuitenkaan hänelle ei myönnetä eläkettä. Näitä ihmisiä on paljon, ja yleensä heidän eläkkeensä olisivat hyvin pieniä. Nyt he eivät ehkä saa mitään, kun eivät enää saa sairauspäivärahaakaan. Tämä on se todellinen ongelma, jota pitäisi selvittää kaikkien vakuutuslaitosten kohdalla ja tehdä siihen kohtaan parannus.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun tässä esitettiin näkemys siitä, että olisin kiinnostunut vain niistä sosiaalietuuksien väärinkäytöksistä, jotka Kelan toimesta myönnetään, tuo tulkinta ei pidä paikkaansa, vaan siinä kirjeessä, jonka noin vuosi sitten lähetin Kelalle, esitin, että nimenomaan tehtäisiin laaja tutkimus koko sosiaaliturvakentän osalta väärinkäytöksistä. Mehän tiedämme, että työttömyysturvan väärinkäyttö on yksi merkittävä osa siinä kentässä. Se, minkä vuoksi esitin tätä Kelalle, on tietysti se, että Kela on sosiaaliturvan eräänlainen keskuslaitos, jonka toimialaan katsoin hyvin soveltuvan esimerkiksi yhdessä kuntien ja työttömyyskassojen kanssa tällaisen tutkimuksen tekemisen.

Se aloitteenihan johti siihen, että Kela lähetti valtioneuvostolle kirjelmän, jossa se esitti tätä

tutkimusta. Se taas johti siihen, että hallitus asetti työryhmän selvittämään sosiaaliturvaan liittyviä väärinkäytöksiä. Mutta sikäli kuin minä tuosta työryhmän työstä olen tullut tietämään, tuossa-kaan työryhmässä ei ole päädytty siihen, että oltaisiin tehty piilorikollisuuden tutkinnan keinoin tutkimus, jotta tästä kentästä oltaisiin saatu mahdollisimman hyvä kuva. Valitettavasti sielläkin työryhmässä näköjään on jonkin näköistä rimakauhua, mitä tulee asian perusteelliseen tutkimiseen.

Mitä tulee väitteeseeni siitä, että ed. Huuhtanen on suhtautunut vähättelevästi tähän ongelmakenttään, perustan kantani niihin lukuisiin lausuntoihin, joita ed. Huuhtanen esimerkiksi Suomenmaa-lehteen viime kesänä antoi asiasta ja joissa hän antoi ymmärtää, että se noin 12—15 miljoonaa, joka on kiinni jääneiden tapausten markkamäärä, suunnilleen vastaisi koko väärinkäytöksentän markkamäärää. Mielestäni tällainen suhtautuminen on joko sinisilmäistä tai siten asiaa vähättelevää.

Mitä tulee yleensä väärinkäytöksiin ja kohtuuttomuuksiin, vastustan niitä kaikkia. Hallitus esimerkiksi harmaan talouden torjumiseksi, missä tietysti on kyse aivan toisen suuruusluokan asioista, on ryhtynyt tehokkaisiin toimenpiteisiin.

Ed. I h m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä ed. Pekkariselle todeta, että tässä yhteydessä julkistetaan Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kertomus ja myöskin Kelan toimintakertomus yhtä aikaa. Omassa puheenvuorossani puutuinkin vain niihin asioihin, joita valtuutetut ovat kertomuksessaan ottaneet esille.

Haluan vielä todeta, että sosiaalipolitiikka on niin laaja alue, että sitä ei voi käsitellä 10—15 minuutin puheenvuorossa kokonaisuudessaan.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Zyskoviczin suhtautuminen sosiaaliturvan asioihin on todella ilmeisesti puutteellisiin tietoihin perustuvaa. Ensinnäkin Kelan päätöksensä perustuvat luottamukselliseen asiakkaan ja Kelan toimistossa työskentelevän työntekijän kanssakäymiseen ja siitä syntyvään päätöksentekoon. On väärin ryhtyä heittämään ikävää varjoa sosiaaliturvan ylle sillä tavoin, että epäilee virallisia tilastoja vääräksi ja että Kelan valtuutettujen puhejohtaja esimerkiksi menisi sanomaan, että eihän näillä luvuilla sinänsä ole mitään merki-

tyistä, mutta kunhan ne vain tehdään. On siis seurattava, mitä näille luvuille tapahtuu vuosien mittaan. Siinä suhteessa olen todella antanut Suomenmaalle sellaisen lausunnon, että väärinkäytöstapaukset ovat näiden tilastojen perusteella pienentyneet.

Korostan, ed. Zyskovicz, että on saatava todella sellainen laaja selvitys, johon valtuutetut päätyivät, jossa myöskin työvoimaviranomaisen ja veroviranomaisten yhteistyötä voidaan lisätä niin, että Kelalla päätöstä tehdessään on luotettavat ja varmat tiedot.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viimeisenä puheenvuoronani tässä keskustelussa totean selvyuden vuoksi ed. Huuhtaselle, että on aivan eri asia epäillä virallisia tilastoja vääräksi ja eri asia kuvitella, että ne kertovat kaiken siitä ilmiöstä. Meilläkin voi olla viralliset tilastot esimerkiksi siitä, kuinka paljon vuodessa on rattijuopumuksesta tuomittu rangaistuksia. Mutta, ed. Huuhtanen, ei kai kukaan meistä kuitenkaan ole sitä mieltä, että kun me tiedämme, kuinka monta ihmistä on rattijuopumuksesta tuomittu, niin se kertoo siitä, kuinka paljon rattijuoppoja Suomessa sinä vuonna oli? Tästähän on kyse.

En epäile, etteivät Kelan tilastot siitä, kuinka paljon henkilöitä on jäänyt kiinni väärinkäytöksistä ja kuinka paljon siinä yhteydessä on markkamäärien osalta mennyt väärin taskuihin, sinänsä olisi oikeita. Kysehän on siitä, mikä on sen sosiaaliturvan väärinkäytön osuus, joka jää piileväksi, ja sitä nimenomaan olen pyytänyt selvitetäväksi ja tutkittavaksi. Siihen tutkimukseen on käytettävissä sellaisia piilorikollisuuden tutkinnan keinoja, joita vuosikymmenten kuluessa on maailmalla ja Suomessakin käytetty, kun on tutkittu piilorikollisuutta eli sen rikollisuuden määrää, joka ei ole tullut ilmi. Tällaista tutkimusta olen tässäkin asiassa halunnut ja toivonut. Tiedän, että se vaatii useamman viranomaisen yhteistyötä ja myötävaikutusta, koska todellakin kyse on koko kentästä eikä pelkästään Kelan kautta maksettavista etuuksista.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä tulee jättämään asiasta mietintönsä tämän vuoden loppuun mennessä ja tuon työryhmän työssä, joka siis perustui Kelan kirjeeseen, joka perustui tekemääni aloitteeseen, sen työryhmän työssä on päädytty eräänlaiseen selvitykseen, joka tehdään sosiaaliturvan kentälle. Mutta ainakaan vielä tuokaan työryhmä ei ole ryhtynyt asian, sanoisiko, tieteelliseen tutkimiseen pii-

lorikollisuuden tutkinnan keinoin esimerkiksi Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa yhteistyössä, ja tällaista tutkimusta tässä maassa edelleenkin odotan.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ymmärrän keskustan esittämää kritiikkiä kokoomuksen suuntaan sosiaaliturvan väärinkäytösten osalta siinä mielessä, että kuten ed. Zyskowitz muistaa, hallitusohjelmassahan asia oli esillä. Sinne kirjattiin ei vain sosiaaliturvan väärinkäytösten vaan myös muiden väärinkäytösten, nimenomaan harmaan talouden piirissä tapahtuvien väärinkäytösten selvitystä vaativa kannanotto. Ja ikävä kyllä usein suurituloisten veronkierto on laajamittaista toimintaa, joka on yhteiskunnan kannalta paljon vahingoittavampaa kuin tämä toiminta. Tällä kannanotolla en myöskään tarkoita sitä, että yhtään väärinkäytöstä pitäisi katsoa läpi silmien.

Mutta olisin toivonut, että ed. Pekkarinen olisi kiinnittänyt huomiota erääseen erittäin arvokkaaseen kannanottoon, jonka ed. Ihamäki toi esille — valitettavasti hänkin juuri poistui. Itse kiinnitin huomiota siihen, että hän puolusti Kansaneläkelaitoksen asemaa eduskunnan valvomana laitoksena. (Ed. Pekkarinen: Aivan oikein!) Me kaikki täällä pidempään olleet tiedämme, minkälainen ikuisuuskysymys tämä on ollut. Onneksi tähän asti olemme pystyneet puolustamaan Kansaneläkelaitoksen asemaa nimenomaan eduskunnan alaisena ja eduskunnan valvonnassa olevana laitoksena. Se on tärkeää juuri sen takia, että se on perusturvaa hoitava laitos. Se on jokaisen kansalaisen kannalta useissa elämänvaiheissa erittäin merkityksellinen laitos. Tämä mielestäni oli tärkeää.

Voin kertoa ed. Pekkariselle senkin, että myös Kelan aseman muuttaminen oli jälleen kerran hallitusneuvotteluissa esillä, mutta se torjuttiin eikä siitä kirjattu mitään esityksiä. (Ed. Al-Nissilä: Ed. Zyskowitz oli varmaan aktiivinen siinä!) — Ehkä en nyt tarkemmin käy erittelemään. Hän ei ollut siinä työryhmässä, jossa asiaa käsiteltiin. (Ed. Pekkarinen: Pitäsikö antaa aplodeja siitä, että jokin paha jäi tekemättä?) — Ei nyt aplodeja tarvitse antaa, mutta, ed. Pekkarinen, niin kuin äsken totesin, tämä on ollut erittäin tärkeä asia eikä tässä ole syytä herpaantua milloinkaan, koska tiedämme, mitä tässä on. Aina-kin itse muistan, että varmasti sen 20 vuoden ajan, minkä täällä olen ollut, asia on ollut useasti tapetilla ja eduskunta on pystynyt estämään ne suunnitelmat, että Kansaneläkelaitos siirrettäisi-

siin sosiaali- ja terveysministeriön ja valtioneuvoston alaisuuteen.

Ed. Jäätteenmäki toivoi, että keskusteltaisiin työkyvyttömyyseläkkeiden hylkäyskäytännöstä ja siitä, minkälaista vahinkoa se aiheuttaa eläkkeenhakijoille. Kuten välihuutona esitin, aion itse juuri tästä puhua.

Kertomuksessa todetaan, että valtuutetut ovat olleet tarkastusmatkalla Lounais-Suomen vakuutusalueella ja tutustuneet Kelan kuntoutuksen palveluyksikön ja tutkimus- ja kehitysyksikön toimintaan. Tällöin on käyty läpi tätä ratkaisutoimintaa ja eläkeratkaisujen hylkäämiseen johtavia syitä. Edelleen todetaan, että ratkaisuihin kohdistuvaa selvitystä on tehty ja sitä jatketaan edelleen. Tällä hetkellä kokonaiskuvan hahmottamista vaikeuttaa toteutettu kansaneläkkeiden pohjaosien leikkaus.

Tämä on todellinen ongelma, koska Kansaneläkelaitos ei ole enää siinä määrin mukana ratkaisukäytännössä kuin se oli aikaisemmin, koska on paljon ihmisiä, jotka eivät enää kansaneläkettä saa, ja silloin, kun työkyvyttömyyseläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä käsitellään, Kela on sivussa. Miksi tämä on erityisen vahingollista eläkkeenhakijoiden kannalta ja esimerkiksi sen hallituksen tavoitteen kannalta, että pystyttäisiin mahdollistamaan se, että ihmiset voisivat olla työelämässä nykyistä pidempään? Se on vahingollista näiden tavoitteiden kannalta juuri sen vuoksi, että Kela on keskeinen kuntoutusta hoitava laitos ja Kelalla on myös kuntoutusrahat hallinnassaan. Tietysti kuntoutuksen pitäisi tapahtua riittävän varhaisessa vaiheessa jo sairauspäivärahaudella, mutta moninainen syistä johtuu, eikä ollenkaan päivärahasaajasta tai myöhemmin eläkkeenhakijasta, että kuntoutusta ei aloiteta riittävän ajoissa.

Tähän liittyy erittäin paljon korjaamisen varaa ihan lainsäädännössä. Yksi ongelma on se, että sairauspäiväraha loppuu 300 päivän jälkeen ja usein ihmiset jäävät sen jälkeen ihan tyhjän päälle. Eläkeratkaisua ei ole esimerkiksi keritty tehdä, kukaan ei ole ryhtynyt työkyvyn arviointiin ja kuntoutusedellytysten todelliseen selvittämiseen, vaikka lainsäädäntö sitä edellyttää. Eikä tässäkään vaiheessa kukaan, mikään taho ota siitä vastuuta, että todelliseen selvitykseen ryhtyttäisiin ja katsottaisiin keinot, joilla henkilö voisi saada kuntoutusta, jos hänellä on vielä työkykyä palautettavissa, puhumattakaan että pitäisi myös työpaikkoja ja työkokeilua pystyä järjestämään. Juuri tässä mielessä Kansaneläkelaitoksen rooli olisi tärkeä.

Mielestäni pitäisi asettaa yksi vastuutaho ihan jokaisen yksittäisen henkilön kohdalle, joka vastaa siitä, että työkyky ja kuntoutusmahdollisuudet todella arvioidaan. Ei tule toimia vain niin, että joku arvioi ja sanoo, että tällä henkilöllä on vielä työkykyä jäljellä, vaan niin, että se pannaan myös toimeen ja seurataan tätä ihmistä eikä jätetä häntä, niin kuin ed. Jäätteenmäki totesi, usein ihan tyhjän päälle. Tässä yhteydessä ei tähän ole mahdollisuutta pidempään paneutua.

Kun olimme viemässä työkyvyttömyyseläkkeiden hakijoiden ja nimenomaan hylkypäätöksiä saaneiden henkilöiden kanssa kirjelmää ministeri Perholle, meitä oli paikalla muutamia kansanedustajia, sovimme silloin, että asiasta pitää eduskunnassa keskustella. Siksi päätimme järjestää tilaisuuden, joka pidetään keskiviikkona 16 päivänä suuren valiokunnan huoneessa. Olen erittäin iloinen, että apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio välittömästi lupasi tulla paikalle, koska hänhän on pyrkinyt saamaan aikaan parannuksia ja nimenomaan eläkkeenhakijan oikeusturvan parannusta. Valitettavasti vastaukset ovat usein olleet sellaisia, että ne eivät missään tapauksessa voi tyydyttää eläkkeenhakijoita ja ratkaista heidän huonoa asemaansa. Myös Eläketurvakeskuksen edustaja sekä vakuutusyli-tuomari Lea Kärhä, entinen kansanedustaja, ja STM:n edustaja ovat lupautuneet tähän. Toivon, että siinä yhteydessä voimme paneutua tähän kysymykseen perusteellisemmin.

Tämä on sitäkin tärkeämpää, että kun pyritään pidentämään työssä pysymistä, se ei saa tarkoittaa sitä, että ihmiset jätetään heitteille, niin kuin nyt jo on tapahtunut. Jos ihmisillä on työkykyä ja työtä, he haluavat jatkaa työelämässä, mutta jos jompikumpi näistä puuttuu, on aika vaikea jatkaa työelämässä. Useimmiten siinä viidessäkymppissä ja sen yli olevien ihmisten aseman turvaaminen on erittäin tärkeää. Itse asiassa voi sanoa, että mitä nuorempana työkyvyttömyys kohtaa, sitä hankalampi on saada elämänsä tulevaisuudessa turvatuksi, ja silloin on kuitenkin usein kysymys pienten lasten vanhemmista, joilla on myös perhe huollettavana. Toivon, että me yhdessä tähän vakavasti paneudumme.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti. Ihan kaikki tunnustus ed. Stenius-Kaukoselle. Varmaan olette tehnyt ihan hyvää työtä Kelan aseman varmistamiseksi ja turvaamiseksi. Sitä intoa tuolla kokoomuksen suunnalla ei aina todella ole ollut.

Mitä vielä tulee käytyyn keskusteluun, minä ymmärrän hyvin, että ed. Zyskovicz on paljon enemmän kiinnostunut keskustelemaan väärikkäytöksistä. On hirveän paljon populaarimpaa mennä julkisuuteen ja puhua siitä, kuinka 15 miljoonaa tai vaikka 150 miljoonaa tai vaikka vähän enemmänkin on väärikkäytösten määrä, huomataksa, yli 50 miljardin markan etuuksista. Tämä on varmaan paljon miellyttävämpää ed. Zyskoviczille kuin mennä kertomaan kansalaisille ja medialle, kuinka he ovat leikanneet lapsiperheitä 1,5 miljardia, kuinka kansaneläkkeestä ja perusturvasta on leikattu eläkeläisiltä miljarditolkulla, kuinka 120 000 ihmistä heitettiin kokonaan alimpien sairaus- ja äitiyspäivärahojen ulkopuolelle. Eihän kokoomuksella eikä hallituspuolueilla ole mitään intoa näistä asioista tässä yhteydessä puhua eikä arvioida ja analysoida, mitä vaikutuksia näillä ratkaisuilla on Suomen perusturvaan ollut. Ymmärrän tätä taustaa vasten sen, että mieluummin kannattaa puhua väärikkäytöksistä kuin sosiaaliturvan kohtaannosta kansalaisiin.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On helppo yhtyä ed. Stenius-Kaukosen käsitykseen siitä, että Kansaneläkelaitos on perusturvaa puolustava laitos. Tämä laitos ja järjestelmä luotiin yli 60 vuotta sitten silloisen maalaisliiton ja kansandemokraattien vahvan yhteistyön tuloksena. Ei kokoomus silloin enempää kuin tänäkään päivänä ole kantanut sellaista huolta perusturvasta kuin tässä maassa pitäisi kantaa.

Minusta on erinomainen asia, että valtuutettujen kertomuksessakin todetaan asia, joka tulee ensi viikollakin käsittelyyn täällä, kun hallitusmuotoa käsitellään näillä valtiopäivillä. Kun uuden hallitusmuodon 36 §:n 1 momentin mukaan eduskunta valitsee valtuutetut valvomaan Kansaneläkelaitoksen hallintoa ja toimintaa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, näin tämä Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen yksimielinen tahto tulee kirjattua myös hallitusmuotoon. Tässä on sellaiset peruspaalut, jotka toivottavasti myös tästä eteenpäin viitoittavat Kansaneläkelaitoksen toimintaa ja ennen kaikkea turvaavat sen, että perusturva voidaan tässä maassa kaikille kansalaisille taata.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli erittäin ansiokasta ed. Stenius-Kaukoselta ottaa esille eläkepäätösten myöntökäytäntöjen kirjavuus, joka todellakin

aiheuttaa epäoikeudenmukaisuutta kansalaisten keskuudessa ja laajaa arvostelua eläkelaitoksia kohtaan.

Sen sijaan jäin ihmettelemään, että vasemmistoliiton sosiaalipoliitikko ei ottanut esille keskeistä vasemmiston aikaisemmin ajamaa asiaa, mitä tulee Kelaan ja perusturvaan: toimeentulotuen perusosan, normitetun osan Kela-siirtoa. Olen ajatellut, että olisi vasemmistoliiton keskeinen tavoite tällä vaalikaudella perusturvan osalta, että tämä vihdoinkin saataisiin toteutettua ja sitä kautta saataisiin askel kansalaisten perusturvan parantamiseen, jotta niitä aukkoja, joita tällä hetkellä on, ei syntyisi ja toisaalta kansalaisten luukuttaminen ja juoksuttaminen jokapäiväisen perusturvan takia eri luukuilla lakkaisi. Siitähän oli hyvät kokemukset tässä kokeilussa. Toivomme, että se asia nyt etenisi vaikkapa opposition ja vasemmistoliiton voimilla. Ainakin pidettäisiin yllä tätä asiaa, että tämä on tärkeä kansalaisten kannalta.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän on pakko vastata samalla tavalla kuin ed. Ihamäki, että valitettavasti, kun pyrkii noudattamaan puheaikaa, ei voi kaikkia asioita käsitellä. Meillä esimerkiksi ed. Huotari käyttää puheenvuoron. Tämä on ilman muuta meille erittäin tärkeä tavoite, ja voin sanoa, että täältä olisi löytynyt erittäin monta muutakin asiaa, joista olisin halunnut tässä yhteydessä puhua.

Ed. Kuosmanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen hyvin perusteli Kelan toimintakertomuksen, mutta yhteen kohtaan puuttuisin. Minkä takia Kelan työttömyysturvamenot nousivat 1,7 prosenttia verrattuna siihen, että työllisyys parani? (Ed. Stenius-Kaukonen: Juuri siksi ettei myönnettä työttömyysturvameläkkeitä!) Työttömyysturvamenot ovat kaikkiaan 6,5 miljardia. Tähän pitäisi Kelan valtuutettujen puuttua.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Salissa lausuttiin ed. Stenius-Kaukosen suuntaan tuollaisia myönteisiä sanoja äsken. Haluan itsekin omalta osaltani todeta, että ed. Stenius-Kaukonen on aina niin kauan kuin minä olen nähnyt hänet tässä salissa puhunut ilman puoluepoliittisia pyrkimyksiä köyhän ja raskautetun ihmisen puolesta, myös eläkeläisten puolesta. Hän on tehnyt vilpittömästi työtä näiden asioiden hyväksi, ja häntä saisi kyllä vieläkin enemmän sanalli-

sesti arvostaa. Jos vertaa esimerkiksi edustajiin Pekkarinen ja Zyskowitz, kun he puhuvat täällä kovalla paatoksella, niin tarkoitus on vain puoluepoliittisen edun hankkiminen. He eivät köyhistä ihmisistä välitä yhtään mitään. Näin on minun mielestäni asia, ja tämä ed. Stenius-Kaukosesta. Tulipahan tässä sanottua.

Ed. HUUHTANEN viime viikolla puhui täällä Kelan valtuutettujen johtajana tästä kertomuksesta. Yllätyin siitä, kun hän mainitsi myös tämän epäoikeudenmukaisuuden, joka on vuosien ja vuosikymmenien aikana todettu eläkkeiden myöntämisen suhteen, toisin sanoen hylkäysprosentteissa. Jos oikein ymmärsin, niin hänen puheessaan oli kyllä arvostelua siihen suuntaan, että Kelan päätöksissä, jotka nyt tietysti alkavat vähentyä tämän aikaisemmin mainitun muutoksen johdosta. Kuitenkin Kelan päätöksissä on ollut tällaista epä johdonmukaisuutta sen suhteen, että kun lääkärit antavat henkilöstä lausunnon, että hän on työkyvytön ja kuka hyvänsä tavallinenkin ihminen seurattessaan toisen ihmisen jokapäiväistä arkista elämää pääsee siihen käsitykseen, että hän on varmasti työkyvytön, niin Kelan lääkäri antaa lausunnon siitä, että ei se voi olla työkyvytön, kyllä se työhön pystyy ja näin ollen näiden muiden lääkäreiden kunnian ja omantunnon kautta annetut vakuutukset haudataan sen siliän tien ja Kelan lääkärin lausunto on määräävä, vaikka hän ei näe tätä potilasta lainkaan. Siinä mielessä totean tyydytyksellä, että ed. HUUHTANEN puuttui tähän asiaan. Hänenkin puheenvuorossaan kyllä viime viikolla suurin osa puheenvuoroa käsitelti Kelan koneiston ylistämistä ja suitsuttamista. Tuli mieleen, kun ajattelee toisaalta näiden eläkeläisten ja eläkkeiden hakijoiden kokemia väärin ymmärryksiä ja heihin kohdistuvia väärin arvioiteja, että tässä nyt kehutaan hienoa koneistoa, joka toimii epäoikeudenmukaisuuden hyväksi tässä tapauksessa.

Kyllä ed. HUUHTANEN puheenvuorosta nytkin valtaosa oli suitsutusta, ja hän puuttui tiettyyn asiaan, eläkepäätösten epäoikeudenmukaisuuteen, suojarokotuksena siltä osin kuin tiesi, että tässä salissa varmasti arvostellaan tätä asiaa.

Rouva puhemies! Tämä oli oikeastaan peruslähtökohtani Kelan kysymyksessä. Nyt lähdän siihen, että tässä salissa on puhuttu eläkepäätösten epäoikeudenmukaisuudesta niin kauan kuin minä olen ollut täällä — 13. vuosi on menossa — aina puhuttu, aina sama laulu, jossa arvostellaan sitä, että ihmiset eläkepäätöstä hakiessaan joutuvat epäoikeudenmukaisen kohtelun kohteiksi. Aina on vedottu Kelan valtuutettujen suuntaan,

että vaikka tämä asia ei heille ehkä sellaisenaan keskitetysti kuuluisikaan, heillä on kuitenkin mahdollisuus siellä työssään Kelan valtuutettuna vaikuttaa siihen, että Kelan päätöksissä olisi oikeudenmukainen suunta. Mitään ei ole tapahtunut, ja olen sanonut, että eduskunnan Kelan valtuutetuilla ei ole mitään muuta merkitystä kuin että he käyvät, että saavat kuukausittaisen palkkionsa ja päivärahansa tai kokousmäärärahansa, syömässä ne hienot ateriat tai kahvivoileivät siellä, mitään muuta yhteiskunnallista merkitystä heillä ei ole ollut näitten vuosikymmenien aikana, siis tavallisen ihmisen elämään. Olen edelleenkin tätä mieltä, ja, rouva puhemies, suunnittelin tuossa jo, vaikka se ei ehkä olisi ihan asianmukaistakaan, ehdottaa, että eduskunnan Kelan valtuutetut erotetaan kaikki tehtävistään, koska he eivät siellä mitään pysty vaikuttamaan. Mutta kun nyt huomasin, että te olette olleet siellä vasta yhden tai kaksi kuukautta, se on liian aikaista, mutta annetaan näille eduskunnan Kela-valtuutetuille yksi vuosi armonaikaa. Jos Kelan suhteen ei tapahdu mitään kehitystä oikeudenmukaisuuden suuntaan, sitten pihalle ja uudet edustajat eduskunnasta Kelaan. Katsotaan niin kauan, että saadaan sellainen koostumus, joka alkaa käyttää siellä myöskin sitä valtaa, jonka eduskunta heille antaa tässä eduskunnan alaisessa laitoksessa.

Minä haluaisin, että tähän asiaan paneudutte. Totta kai ed. Huuhtanen vastaa minulle hetken kuluttua, kun hän on pyytänyt vastauspuheen- vuoron, ja katsoo, että kaikki on ihan OK ja kunnossa, mutta ei ole. Se on pieni asia, mitä näitä väärinkäytöksiä on, ja sekin on, totta kai, hoidettava, että yhteiskunnan rahoja ei mene rosvojen taskuun, mutta suurin inhimillinen hätä on niillä ihmisillä, jotka yrittävät saada eläkettä eivätkä saa ja tietävät, että he ovat täysin työkyvyttömiä ja kuka hyvänsä pystyy sen asian lausumaan.

Kelan päätöksissä ei ole saatu vielääkään sitä aikaan, mitä on moneen kertaan yritetty. Jos päätös on kielteinen vastoin hoitavien lääkärin lausuntoa, ei ole mitään perusteita, sellaisia perusteita, joista eläkkeen hakija näkisi, miksi minun eläkevaatimukseni ja -hakemukseni on hylätty. Minä olen tehnyt siitä lakialoitteenkin. Yhden miehen allekirjoituksella ei ole mitään eteenpäin menon mahdollisuuksia, mutta vähin, mitä voidaan vaatia, on se, että vakuutuslaitos Kela tekee sellaisen päätöksen, josta hakija, ihan tavallinen ihminen, näkee, miksi minun eläkehakemukseni on hylätty. Siitä on helpompi lähteä

valittamaankin, ja kun ed. Jätteenmäkikin on täällä haeskellut nimiä sellaiseen lakialoitteeseen, jossa annetaan oikeusapua tällaiselle henkilölle, joka valittaa eläkepäätöksestään, se on aivan oikeudenmukainen. Se pitäisi eduskunnassa ottaa ilman muuta käsittelyyn ja viedä eteenpäin, koska ihmisen, joka valittaa eläkepäätöksestään varsinkaan, ellei tiedä, millä perusteella se on hylätty, mahdotonta tavallisen ihmisen on saada järkevää valituspaperia kasaan. Kyllä me kansanedustajat sen tiedämme, että tavalliset ihmiset tulevat pyytämään, että tehdään niitä valituksia, ja niitä tietysti tehdään, mutta sellaisenkin, joka on niitä paljon tehnyt, on vaikea vedota mihinkään, ellei ole olemassa minkäänlaisia perusteita hylkäämisen perusteeksi.

Rouva puhemies! Minä tiedän, että tämäkin puhe on taas huutoa kuuroille korville ja salille, mutta siitä huolimatta joka kerta jatketaan nämä seuraavat kolme vuotta tai neljä vuotta, mitä vielä tässä talossa ollaan, saman asian puhumista, mutta tuskinpa se näillä systeemeillä miksi- kään muuttuu, kun se ei ole 12 vuoden aikana muuttunut. Täällä vain taivastellaan sitä, että mitäs voit. Totta kai me voimme, kun se on tämän talon alainen laitos ja täältä on 12 ihmistä laitettu sinne valvomaan näitä päätöksiä ja virkamiestoimintaa. On kerta kaikkiaan otettava se kanta, että sieltä lähtevät sitten virkamiehet kävelemään, elleivät tottele tämän talon sanomia ja niitä sanomia ja viestejä, jotka meillä Kelan valtuutettujen kautta täältä ohjataan heidän toteutavikseen.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi jatkaa tutulla linjallaan, niin kuin hän itsekin totesi. Tässä suhteessa ei ollut mitään muuta yllättävää kuin se, että hänen kielenkäyttönsä kovenee vanhetessaan.

Ed. Aittoniemi, en tiedä, miten hyvin te olette lukenut esimerkiksi tämän valtuutettujen kertomuksen läpi. Tässäkin kertomuksessa olemme puuttuneet yhteen hyvin suureen epäkohtaan liittyen omalla tavallaan opintotukien takaisinmaksukäytäntöihin ja opintotukien takausvastuitten kasvuun. Teemme työtä mielestämme sillä vakaumuksella ja sillä tiedolla, mitä kansanedustajilla voi olla, ja kuuntelemme myös hyvin tarkkaan valtuutettujen toimintakertomuksen yhteydessä käytävää keskustelua.

Mitä tulee eläkepäätöksiin, tässä suhteessa lie- nee kuitenkin niin, että aina jokin osa hakemuk- sista tulee hylätyksi, ja silloin tulee tietysti tarkoi-

tuksenmukaiseksi nimenomaan tutkia, miten tämä valitus päätöksestä käsitellään jatkossa eli eläkkeitten tapauksessa tarkastuslautakunnassa ja vakuutusoikeudessa. Erityisesti näiden instanssien tapaa ja mahdollisuuksia tehdä oikaisu-päätöksiä, sitä haluaisin perkailla ja katsoa, miten nämä instituutiot voisivat toimia kansalaisten oikeusturvaa tukevammalla tavalla kuin tällä hetkellä on.

Kelan myöntökäytäntö on arvioni mukaan ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Huuhtanen!

E d. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kelan arviointikäytäntö, koska siihen liittyy mahdollisuudet työkyvyn arvion lähettämiseen ja kuntoutukseen paremmin kuin työeläkelaitoksissa, on paremmin palvellut eläkkeensaajien hakemusta, mutta kun meillä on neuvottelumenetely, jossa näiden laitosten pitää päätyä yhteiseen päätökseen, niin jos toinen hylkää, sitten pitää vielä neuvotella. Monta kertaa on sitten niinkin, että kun toinen esittää, että myönnettäisiin, niin toinen sanoo, että ei käy. Silloin tietysti on huono asia, jos lopputulos on kaiken kaikkiaan kielteinen.

Siis suurin ongelma nimenomaan on se, että eläkkeitä ei myönnetä sairaille ihmisille. Ja miksi se on entistä suurempi ongelma? Itse olen 20 vuotta pitänyt säännöllistä vastaanottoa ja käsitellyt tuhansia, tuhansia näitä eläkehakemuksia. Tiedän ihan tasan tarkkaan, miten asia on, ja väitän, että minulla on tilastollinen otos siitä, miten niitä hylätään. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että tilanne on kiristynyt viime aikoina aivan sietämättömäksi. Nyt ei ole mitään vaihtoehtoa monille. Aikaisemmin työttömyyseläke hoiti osan näistä ongelmatapauksista, kun käytännössä pääsi putkeen 53 vuoden ja kuukauden iässä eikä vaadittu tulevan ajan oikeutta eikä ollut myöskään 10 kuukauden työssäoloehto. Nämä kolme tekijää yhdessä mahdollistivat sen, että osa näistä ihmisistä selvisi jollain tavalla, jos he eivät saaneet työttömyyseläkettä, joka monelle olisi ollut oikea ratkaisu. Mutta nyt ehdot on muutettu, ja sen takia tämä on todella akuutti ongelma.

Toivon, että ed. Aittoniemi tulee mukaan meidän kanssamme ajamaan asiaa. Emme me ole luopuneet toivosta, vaan mielestäni tämän eduskunnan on paneuduttava tähän asiaan.

Olen erittäin iloinen, että monen kansanedus-

tajan taholta tuli myönteistä palautetta. Me haluamme yhdessä toimia, että saataisiin ihmisten toimeentulo turvatuksi.

E d. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En ole Kansaneläkelaitoksen valtuutettu enkä ole koskaan ollutkaan, joten haluan näin ulkopuolisena puolustella valtuutettuja ja todeta, että ed. Aittoniemen valtuutettuja kohtaan kohdistama arvostelu oli mielestäni kohtuutonta. Jos ed. Aittoniemi on looginen, niin hänen pitäisi mielestäni esittää, että koko eduskunta lakkautetaan, koska maassa on niin paljon ongelmia ja on ollut, vaikka eduskunta on ollut toiminnassa monta vuosikymmentä.

Siinä olen ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä, että kaikkien vakuutuslaitosten tulisi perustella kielteiset päätöksensä. Jos sitten päätös on kielteinen ja siihen haetaan muutosta, niin yksittäisen kansalaisen tulisi saada tähän todella ilmaista oikeusapua. Kysymys on monta kertaa tavallisle!le kansalaiselle useimmiten hyvin merkittävästä asiasta. Se koskee hänen koko toimeentuloaan. Me kaikki tiedämme, että eläkeläkiiviidakko on tällä hetkellä niin monimutkainen, ja kun siihen yhdistetään vielä työttömyyttä ja tällaista, niin se, että pääsee perille siitä, mikä on oma eläkeoikeus tai joku muu oikeus, niin se on kyllä todella vaikeaa nykypäivänä.

E d. A k a a n - P e n t t i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koko työeläkejärjestelmä Suomessa on tosiaan kovin iso asia, niin kuin edellä sanottiin. Sitähän säätelee selvä lainsäädäntö, joka varsinkin tässä salissa pitäisi varsin hyvin tietää. Tätä taustaa vasten minusta on suorastaan mykistävää kuunnella tiettyjä puheenvuoroja täällä.

Koko työttömyyseläkeasetelmahan perustuu sairauskäsitteeseen, ja on paljon semmoisia ihmisiä, joiden tilanne pitäisi ratkaista joltain muualta pohjalta kuin sairaus pohjalta. Suomen kansan terveydellinen tilanne ei ole koskaan ollut niin hyvä, ed. Aittoniemi, kuin se on tänään. Suomen kansa ei ole koskaan mennyt niin aikaisin eläkkeelle kuin se menee nykyisin. Tämä yhtälö on kansainvälisesti täysin mahdoton. Se poikii meidän kilpailukykyämme ja muihin asioita, mutta erityisesti minua jotenkin häiritsee se esimerkiksi, että sanotaan, että ei perustella näitä kielteisiä tai myönteisiä päätöksiä.

Haluan teille, edustajat, sanoa, että molemmat perustellaan nykyisin työeläkejärjestelmäs-

sä, sekä myönnöt että hylkäämiset, jolloin se on selvä valituspohja. Hyvin harvassa asiassa Suomessa myös valitusprosessi on niin hyvin suojattu kuin näissä hylkäämistapauksissa. Siellä varmasti on vääriä hylkypäätöksiä, mutta oma käsitykseni kyllä on, että suurin osa niistä on kohdenettu erittäin hyvin niiden tilastojen mukaan, joita minä olen saanut työeläkejärjestelmästä käyttööni.

Se, että vähätellään järjestelmässä toimivien asiantuntijoiden merkitystä tässä salissa, on minusta aika mielenkiintoista, koska kyllä siellä on hyvin paljon asiantuntemusta ja taatusti pyritään olemaan niin sanotusti aina oikeassa kaikissa ratkaisuissa. En ole itse missään tavannut semmoista henkeä, että harkitusti pyrittäisiin negatiivisiin ratkaisuihin.

Pyydän teitä, edustajat, muistamaan myös tätä puolta tässä asiassa!

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En ymmärrä, ed. Akaan-Penttilä, sitä, miten yksityinen työkyvyttömyys liittyy yleiseen terveydentilaan maassa. Se on tietysti tilastollinen kysymys, mutta ei näitä muuten voi kyllä sitoa.

Mitä tulee sitten, ed. Huuhtanen, siihen, että Aittoniemen puheenvuorot kovenevat. Keskustalaisen hyssyttelyn sijaan on tullut alkoliolainen jyrinä. Siitä tämä vain johtuu eikä mitenkään iän perusteella. Ei siitä ole kysymys.

Mitä tulee vielä näihin eläkepäätöksiin, haluan todeta, että olen kokenut hiljattain, kun olin valituksen tekijänä, että Mela oli hylännyt sen piirissä suoranaisesti Kansaneläkelaitokseen eläkehakemuksen. Kun tein valituksen siitä, niin valitusasteeseen Mela jo suositteli tämän eläkkeen myöntämistä, mutta pirullisuuttaan kekeiltiin sitä, hakeeko joku muutosta päätökseen. Siis tähän on suomalaisessa systeemissä menty.

Mitä tulee sitten siihen, että pitäisi eduskunta vaihtaa. Se oli aika perusteeton puheenvuoro. Ei eduskuntaa kannata mihinkään vaihtaa, vaan vaihdetaan ne 12 Kansaneläkelaitoksen valtuuttua, jos he eivät toimi eduskunnan antamien viestien mukaisesti. Mutta näinhän se yleensä on. Suinpäin ollaan menossa hallintoneuvostoihin ja kaikkiin Kansaneläkelaitoksen valtuutettuihin. Sitten, kun huomataan, että hommassa epäonnistutaan, niin kuin esimerkiksi jossakin hallintoneuvostossa, ja on suuria väärinkäytöksiä ja muuta, niin nämä kansanedustajat, jotka ovat niissä hallintoneuvostoissa, sanovat ”voi, voi, ei-

hän me tiedetty, että näin on käynyt” ja pyydetään sitten, ettei tuomittaisi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Lepäämässä oleva ehdotus Suomen perustuslaiksi

Lepäämässä oleva ehdotus laiksi Suomen perustuslain voimaantulojärjestelyistä

Lepäämässä oleva ehdotus LJL 1, 2/1999 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 1/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

3) Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Libyaa koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen soveltamisen väliaikaisesta keskeyttämisestä

Asetus A 1/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 2/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys Etelä-Afrikan tasavallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys HE 1/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 3/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys Pohjoismaiden kehitysrahaa koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys HE 2/1999 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 4/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

6) Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 12/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö
MmVM 1/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

7) Suomen itsenäisyyden juhlarahaston SITRAn toimintakertomus vuodelta 1998

Kertomus K 2/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 1/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

8) Hallituksen esitys tilisiirtolaiksi

Hallituksen esitys HE 5/1999 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 2/1999 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

